

Využití keyboardů v hodinách hudební výchovy

Mgr. Radka Binderová

Úvod do problematiky

V souvislosti s velkým rozvojem moderních technologií dochází během posledních desetiletí ve společnosti k velkému rozšíření elektronických klávesových nástrojů. Díky své velké atraktivnosti a cenové dostupnosti se objevují nejen na hudebních školách, ale pronikají i do procesu hudební výchovy na základní škole. Potvrzují to také výsledky výzkumu Katedry hudební výchovy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, zaměřující se na využívání multimediálních technologií v hudební výchově na základních školách (Crha, Bedřich – Jurčíková, Taťána – Prudíková, Markéta, 2010), jež ukazují, že keyboard patří v současné době k velmi častým hudebním nástrojům ve vybavení školy.¹

Oborníci se v názoru na využití keyboardu v hodinách hudební výchovy velmi rozcházejí. Jedni si kladou otázku, zda jsou vůbec hudebními nástroji, jiní zdůrazňují jejich výhody a považují je za nástroje budoucnosti. Zastánci těchto nástrojů však zároveň jedním dechem dodávají, že není dostatek učitelů, kteří by ovládali hru na tyto nástroje. Upozorňují taktéž, že základním předpokladem je především kladný vztah učitelů k těmto nástrojům, který v současné době u učitelů nepřevládá. Jaroslav Herden, hudební pedagog, tuto skutečnost ve své publikaci *„Elektronické klávesové nástroje v hudební výchově“* (Praha, 2003) potvrzuje: *„Často se setkávám s učiteli a tak si živě představuji námitky – je toho na nás moc, nejsme tak zdatní instrumentalisté, nemáme.... Stesky lze bezpochyby kvalifikovat jako pláč na nesprávném hrobě. Takovou situaci mohou klávesy naopak usnadnit.“*²

Při výuce hudební výchovy by měly být keybordy podle Jaroslava Herdena využívány hned v několika oblastech – ve sluchové výchově, v hlasové výchově, v doprovodu písní, v práci instrumentálního souboru, v pohybové a taneční výchově a v přípravě na poslech. Zároveň by podle něj měly posloužit jako vynikající motivační

---

¹ 69% pedagogů má ve výuce hudební výchovy k dispozici keyboard (CRHA, Bedřich, JURČÍKOVÁ, Taťána, PRUDÍKOVÁ, Markéta. Výzkum využití multimediálních technologií v hudební výchově. *Teoretické reflexe hudební výchovy*, Brno: Masarykova univerzita, 6, 1, od s. 1-288, 2010, s. 59.)

² HERDEN, Jaroslav. *Elektronické klávesové nástroje v hudební výchově*. 1. vyd. Praha: Sdružení MAC, 2002, s. 9.

prostředek pro rozvoj činností v uvedených oblastech: „*Ano, motivace jedinečnou zvukovou kvalitou i lákavými a dostupnými technickými možnostmi elektronických kláves otevírá nové obzory kreativní pedagogice.*“³ Tuto skutečnost potvrzuje také hudební pedagog Jaroslav Vraštil, pro něhož jsou elektronické klávesové nástroje „*nenahraditelné a měly být určitě součástí klasické hudební výchovy, nelze je ale upřednostňovat, ani oddělovat.*“⁴

Musíme si tedy položit otázky: Jaký je ve skutečnosti vztah učitelů k těmto hudebním nástrojům a jejich používání při výuce? Jakým způsobem a v jaké četnosti probíhá výuka hudební výchovy s použitím keyboardů v současné době ve srovnání s dřívějším obdobím? Projevují se ve vztahu ke keyboardům v hudební výchově generační rozdíly? Na tyto otázky pokouší odpovědět realizovaný průzkum.

Předmět a cíl průzkumu

Hlavním cílem průzkumu bylo zmapovat využití elektronických klávesových nástrojů v hudební výchově v podmínkách základních škol na Znojemsku a porovnat data získané z průzkumu uskutečněného v roce 2005 se současným stavem.⁵

Základní a výběrový soubor

Základní soubor průzkumu tvořili všichni učitelé hudební výchovy prvního a druhého stupně všech základních škol na Znojemsku. Z tohoto souboru bylo tedy v prvním šetření náhodným výběrem osloveno celkem patnáct základních škol, z nichž výběrový soubor vytvořilo čtyřicet osm respondentů. V opakovaném šetření byly základní školy vybrány opět náhodně, počet respondentů se však snížil, neboť se z devíti základních škol se nenavrátilo šest dotazníků, celkem tedy bylo respondentů nakonec čtyřicet dva.

Metody a techniky

V celém průzkumu bylo využito metody anonymního dotazníku, který byl v prvním sběru dat (realizovaném od května do října roku 2005) předložen dotazovanému za přímé účasti tazatele, v druhém sběru dat (uskutečněném v září 2012)

---

³ Tamtéž, s. 6.

⁴ VRAŠTIL, Jaroslav. *Expanze elektrických klávesových nástrojů a jejich význam pro výuku hudební výchovy*. In: *E-Pedagogium: Nezávislý odborný časopis*. Olomouc: UPOL, 2003 [cit. 2012-10-01]. I. mimořádné vydání. Dostupné z: <http://epedagog.upol.cz/eped1.2003/>

⁵ *Pozn. respondenti nebyli informováni o cíli průzkumu, ale byli v úvodním textu dotazníku seznámeni s tím, že se jedná o průzkum, který se týká vybavenosti školy hudebními nástroji a jejich využíváním.*

byl dotazník převeden do elektronické podoby a rozeslán respondentům emailem. Struktura byla v obou dotaznících totožná.

Dotazník obsahoval 9 uzavřených, 1 otevřenou a 3 polootevřené otázky, které byly rozděleny do několika okruhů. V úvodu dotazníku byl krátký motivační text pro respondenty a za ním následovaly stručné pokyny k vyplňování dotazníku. Samotný dotazník začínal položkami zjišťujícími základní demografické údaje (velikost školy, pohlaví respondenta, jeho věk, vzdělání, počet let hudebního vzdělávání a jejich aprobaci). Druhý okruh otázek se zabýval vybavením hudebních nástrojů v jednotlivých základních školách a zjišťoval jejich využívání. Třetí okruh otázek se zaměřoval na zjištění postoje pedagogů k elektronickým klávesovým nástrojům. Po vyhodnocení všech dotazníků byla získaná data převedena do procentuální podoby a pro větší názornost doplněna grafem.

Hypotézy

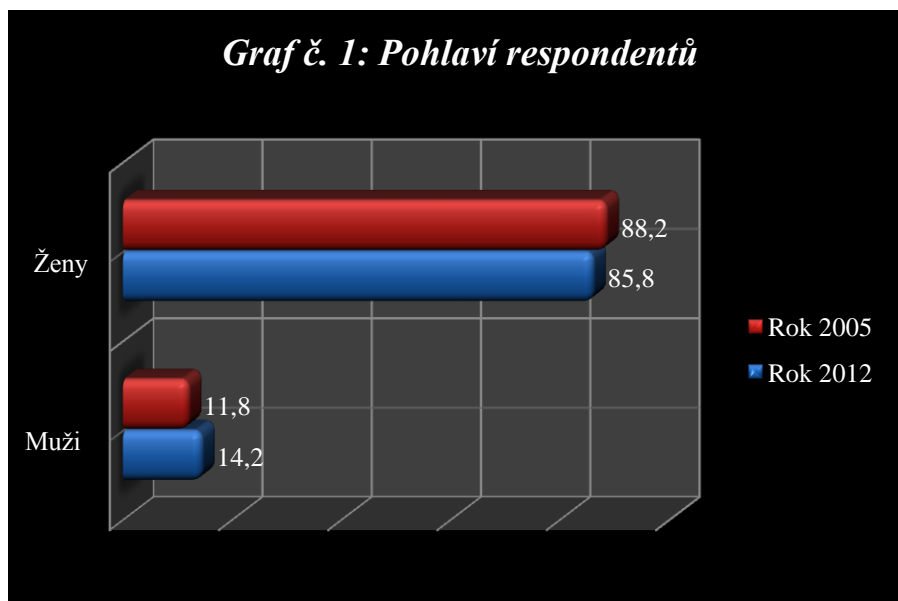
V průzkumu byly ověřovány následující hypotézy:

1. Využívání elektronických klávesových nástrojů v procesu hudební výchovy na ZŠ není zcela běžné.
2. Učitelé mají spíše záporný vztah k elektronickým klávesovým nástrojům.
3. Ve vztahu učitelů k elektronickým hudebním nástrojům a jejich využití při hudební výchově se projevují generační rozdíly.

Dále se předpokládá, že elektronické klávesové nástroje budou v souvislosti s rozvojem techniky na základních školách v současné době více rozšířeny a využívány než před sedmi lety.

Výsledky průzkumného šetření

Výsledky a srovnání průzkumných dat bylo vzhledem k rozsahu příspěvku podřízeno stanoveným hypotézám. Průzkumný vzorek tvořilo nejprve 48 respondentů, žen 42 (88%) a 6 mužů (12%), a věkový průměr zkoumaného vzorku byl 37,8 let. Pro větší přehlednost byl zkoumaný vzorek rozdělený do jednotlivých věkových kategorií. Největší skupinou tvořila věkovou kategorii do 40 let (52% respondentů tedy reprezentuje skupinu s profesně aktivním životem). Průměrná délka praxe v oboru hudební výchova dosahovala dvanácti let.

Průzkumný vzorek letošního sběru dat tvoří 42 respondentů s téměř totožným složením, 86% žen a 14% mužů, což zřetelně potvrzuje v obou případech celkový stav feminizace základního školství. Ve věkovém složení respondentů je zde patrná podle očekávání převaha starší generace. Zatímco věkovou skupinu do 40 let reprezentuje 46% respondentů, 54 % je v jeho druhé polovině nebo již v důchodovém věku.

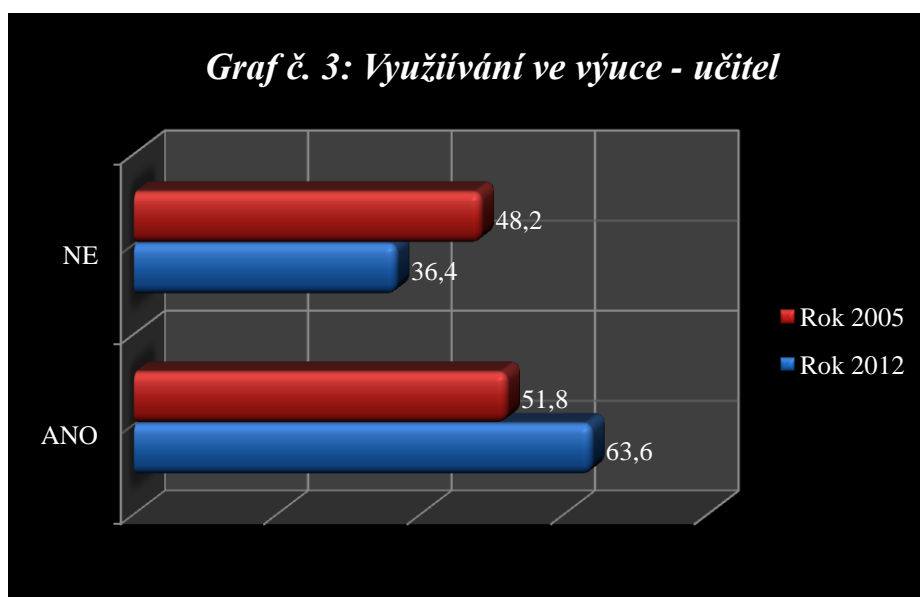
Ze zkoumaného vzorku je dále 51 % aprobovaných respondentů prvního stupně základní školy a 44 % aprobovaných respondentů druhého stupně základní školy (z nich

je pro hudební výchovu aprobováno 74 %). Počet respondentů, kteří vyučují na prvním a druhém stupni, je poměrně vyrovnaný. Na prvním stupni učí 34 % respondentů, na druhém stupni 31 % a na obou stupních také 33 %. Ve srovnání se současným stavem dosahují procenta velmi podobných hodnot, neboť byl tento vzorek vybírán záměrně. (výjimku tvoří aprobace respondentů druhého stupně, jež dosáhla v roce 2012 na 83%).

1. Využívání elektronických hudebních nástrojů na ZŠ

Hypotéza č. 1: *Využití elektronických klávesových nástrojů v procesu hudební výchovy na základní škole není zcela běžné.*

K této hypotéze se vztahovalo v dotazníku několik otázek, jejichž výsledky svědčily o poměrně rozšířeném používání keyboardu učiteli pro účely hudební výchovy a v této podobě hypotézu nepotvrdily. Bylo zjištěno, že v roce 2005 většina dotazovaných, a to 52% respondentů, hraje v hodině hudební výchovy na keyboard. Tento hudební nástroj byl uváděn hned po klavíru jako druhý nejčastěji využívaný nástroj v hudební výchově v porovnání s ostatními. V podotázce uváděli tito respondenti, jak často jej využívají, 57 % respondentů zvolilo možnost „vždy“ nebo „často“.

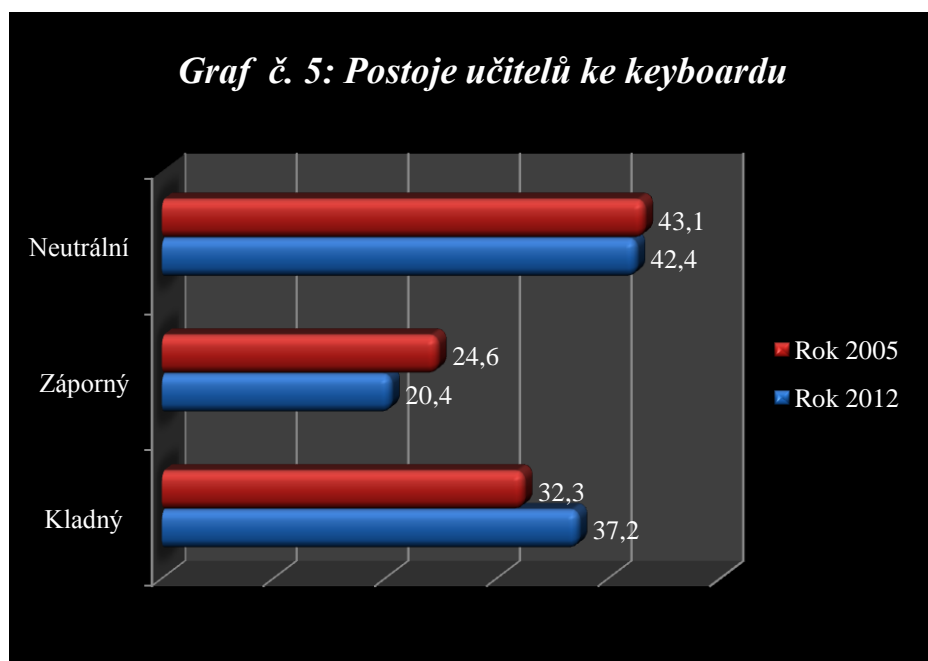
V roce 2012 pořadí ve využívání hudebních nástrojů zůstalo přibližně stejné, ale jak je patrné v grafu, procento respondentů, kteří jej využívají, se zvýšilo o dvanáct procent. Míra jejich používání však zůstala přibližně ve stejných hodnotách. Podobná situace se opakuje v otázce, která zjišťovala využití keyboardu v rámci ostatních školních aktivit (např. besídky), nadpoloviční většina, tj. 73% respondentů zde využívá keyboard. – zjištěné vysoké procento je pozitivní, zjistilo se však, že většina jej využívá ve skutečnosti tak často jen tehdy, pokud nemají k dispozici klavír – (nemají klavír, keyboard je ekonomičtější, nebo výuka probíhá mimo učebnu).

V otázce „*Mohou pracovat v hudební výchově s keyboardem žáci?*“ bylo zjištěno, že používání keyboardů žáky není v hodině hudební výchovy tolik běžné. Kladně odpovědělo jen 21 % respondentů, tzn., že ve výuce hudební výchovy u 79 % respondentů žáci keyboard nepoužívají. V roce 2012 jde o rozdíl v rámci statistické chyby. U respondentů, kteří keyboard s žáky používají a odpovídali na podotázku Jak často?, se tak děje pouze ve 12 % „vždy“ nebo „často“. Ve srovnávacím grafu je patrné, že se ani tento stav nijak výrazně nezměnil, hodnoty jsou naopak o 4 % nižší, celkem jde ale o zanedbatelný rozdíl.

2. Postoj k elektronickým klávesovým nástrojům

Hypotéza č. 2: *Pedagogové mají spíše záporný vztah k elektronickým hudebním nástrojům.*

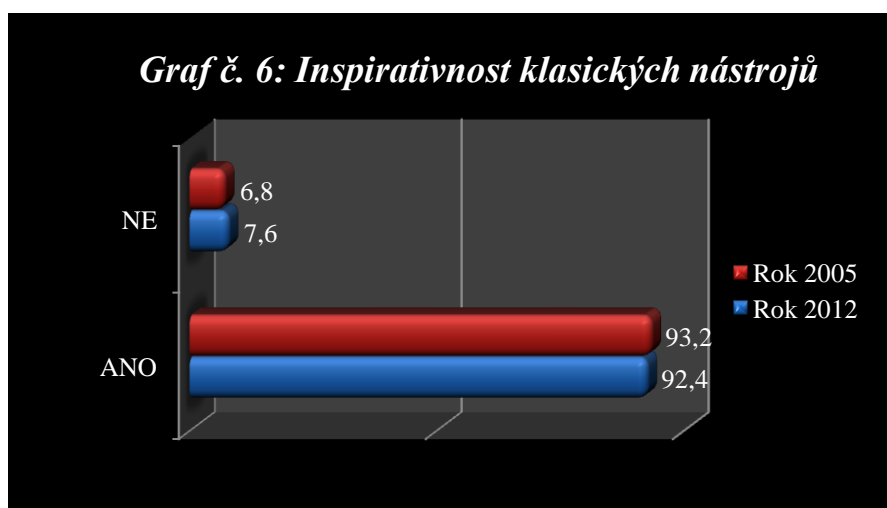

Jak je patrné z grafu, v průzkumných výsledcích z roku 2005 pouze 32% respondentů uvedlo, že má ke keyboardu spíše pozitivní vztah, 25% spíše záporný a 43% zaujímá neutrální postoj – hypotéza tak zde byla vyvrácena. V současné době největší skupinu tvoří respondenti, kteří opět zaujímají k těmto nástrojům neutrální vztah, pozitivní je ale skutečnost, že počet respondentů s kladným vztahem se zvýšil.

V podotázce odpovídali respondenti, kteří uvedli otázce č. 1, že škola je vybavena keyboardům, ale sami ho nevyužívají pro účely hudební výchovy, proč - z jakého důvodu. Nejčastější odpovědí byla právě možnost „*preferuji jednoznačně klasické hudební nástroje pro jejich nenapodobitelný zvuk*“, kterou uvedlo 53 % respondentů. Z dalších důvodů dále uváděli, že dnešní až přílišnou přesycenost elektronickými zvuky a žádnou zkušenost s elektrickými nástroji. Většina také uvedla, že výuka hudební výchovy s klasickými hudebními nástroji je pro mladou generaci v současné počítačové době dostatečně inspirativní.

Tabulka č. 1: *Uved'te důvod, proč nevyužíváte ve výuce keyboard?*

53,2 %	Preferují klasické nástroje
39,3 %	Dnešní přesycenost elektronickými zvuky
13,1 %	Malá zkušenost s elektronickými nástroji
8,2 %	Složitě ovládání
6,2 %	Zastaralé vybavení školy

Respondenti, kteří v této podotázce odpověděli, že využívají keyboard a mají k němu kladný vztah nebo neutrální vztah, vidí opodstatnění používání v tom, že jsou atraktivní pro žáky, jež mohou lépe vnímat rytmiku a instrumentaci, jsou lehce přenosné a nenáročné na ovládání.

Tabulka č. 2: *Uved'te důvod, proč využíváte ve výuce keyboard?*

67,2 %	Atraktivnost pro žáky
26,3 %	Lehce přenosné
12,1 %	Nenáročné na ovládání
58,9 %	Možnost různých doprovodných stylů, volba rejstříků (různé nástrojové skupiny)

3. Generační rozdíly

Hypotéza č. 3: Ve vztahu učitelů k elektronickým hudebním nástrojům a jejich využití při hudební výchově se projevují generační rozdíly.

V otázce „*Využíváte pro účely hudební výchovy keyboard?*“ je výsledek při porovnání nejmladších věkových kategorií (do 30 let, 31 - 40 let) v roce 2005 a 2012 vyrovnaný. V dalších věkových kategoriích tyto procenta klesají. Nejnižší hodnoty jsou ve věkové kategorii 61 a více let – v roce 2005 používá keyboard pouze 54 % respondentů a 69 % respondentů v roce 2012. Výsledky tedy svědčí o tom, že míra využívání těchto hudebních nástrojů tedy s věkem klesá, na druhou stranu jsou ale elektronické klávesové nástroje využívány starší generací ve větší míře než před sedmi lety.

Závěr

Středem pozornosti tohoto příspěvku byla problematika využívání elektronických klávesových nástrojů v hodinách hudební výchovy na základních školách na Znojemsku. Bylo předpokládáno, že značná popularita a rozšíření těchto nástrojů přinese hudební výchově kvantitativní rozmach v jejich použití, a to v porovnání s předchozími lety.

Z výsledků průzkumu vyplývá, že rozdíl mezi rokem 2005 a 2012 – tedy difference sedmi let, nezpůsobila výraznější změny, a to nejen ve využití keyboardu, ale i v postojích učitelů k těmto nástrojům. Celkově lze říci, že většina učitelů elektronické klávesové nástroje při výuce využívá, avšak ve většině případů z důvodu absence klasického nástroje. Učitelé k nim nemají kladný vztah, jejich používání nepodporují, nemají s ní zkušenost a považují je za ne zcela rovnocenné s klasickými hudebními nástroji. S tímto souvisí i skutečnost, že velká část z nich si myslí, že elektronický klávesový nástroj není schopen ovlivnit vztah dětí k hudební výchově. Podobně i kladné názory na použití keyboardů v hudební výchově jsou v nepřímé úměře s věkem pedagogů.

LITERATURA

CRHA, Bedřich, JURČÍKOVÁ, Taťána, PRUDÍKOVÁ, Markéta. Výzkum využití multimediálních technologií v hudební výchově. *Teoretické reflexe hudební výchovy*, 2010, roč. 6, č. 1, 288 s. [online]. ISSN 1803-1331. Dostupné z: <http://www.ped.muni.cz/wmus/studium/doktor/vyzkum/obsah.htm>

HERDEN, Jaroslav. *Elektronické klávesové nástroje v hudební výchově*. 1. vyd. Praha: Sdružení MAC, 2002. 59 s. ISBN 80-86015-88-2

VRAŠTIL, Jaroslav. *Expanze elektrických klávesových nástrojů a jejich význam pro výuku hudební výchovy*. In: *E-Pedagogium: Nezávislý odborný časopis*. [online]. Olomouc: UPOL, 2003 [cit. 2012-10-01]. I. mimořádné vydání. Dostupné z: <http://epedagog.upol.cz/eped1.2003/>